

Skötselplan för Dalen-Hökolsberget

Beskrivning av naturreservatet

Naturvärden

Delområde 1-Lövskog 24 ha

Delområdet (enligt skötselplankarta, bilaga 3) består huvudsakligen av lövskog på en fuktig och bördig nordvästsluttning. Marken består av moränlera längst ner och morän högre upp. De dominerande trädslagen är björk, gråal, asp och sälg med inslag av rönn, hägg, lönn, tall och gran. Det finns grova aspar med bohål, äldre sälgar samt högstubbar, torrträd och asplågor. Skinnlav har hittats i området och är en indikatorart för skogsmark med höga naturvärden. Den växer främst på gammal asp i blandskogar. I den fuktiga skogsmiljön är markvegetationen frodig och örtrik. Området hyser en rik fågelfauna med t ex häckande spillkråka, stenknäck och rosenfink samt olika sångare, bl a grönsångare och härmsångare. Den djupt nedskurna bäckravinen ”Dalen” är källpåverkad och flera äldre vattentag finns intill bäcken.

Området utgör ett av de bästa exemplen på lövskog runt byarna i Rättvik. De forna inägorna har växt igen och bara i ringa omfattning nyttjats som vedskog, vilket annars är vanligt. Bäckravinen och lövskogen i öster är klassade som nyckelbiotoper. Variationen är stor inom området från helt öppna ytor närmast byn till mycket tät lövskog där graninslaget börjar bli stort.

Delområde 2-Barrskog 28 ha

Upp mot Hökolsberget övergår lövskogen i senvuxen, skiktad, gammal granskog med god tillgång på död ved. Marken består av morän med inslag av hållmark på höjderna. I de centrala delarna, som sedan tidigare är ett biotopskyddsområde, är åldern på träden cirka 180 år och de ovanliga svamparterna ullticka, rosenticka och rynkskinn har påträffats på gamla, grova granolågor. Dessa svampar indikerar barrnaturskogar med höga naturvärden. Tjäder, järpe, tretåig hackspett och spillkråka finns i området som är relativt kuperat med inslag av små våtmarker. Gran dominerar på de flesta skiftena, med inslag av främst tall och björk. Mindre avverkade ytor samt yngre skog förekommer också.

Historisk och nuvarande markanvändning

I delområde 1 finns flera gamla diken, odlingsrösen samt några ännu öppna f d åkrar vilket vittnar om att delar av området varit uppodlat. Lövskogen ligger nära byarna och har troligen till stor del nyttjats som åker, slåttermark och betesmark. Storskifteskartor från 1837 bekräftar detta. Flera av de ännu öppna ytorna var uppodlade under tiden för storskiftet. Man har tagit vatten från källorna intill bäcken och det finns, vad vi vet, tre äldre vattentag i området. Det är dock oklart om något vattenuttag ännu sker från brunnarna. Större delen av delområdet har tillhört markägare i Lerdal medan den sydöstra delen tillhört markägare från Gärdebyn. Det har funnits många olika skiften med olika markanvändningshistoria. Området har till stor del växt igen spontant. Ett skifte på gränsen mellan delområdena har dock planterats med tall. Visst veduttag har skett under senare år, i mindre omfattning.

Delområde 2 består av barrskog och har inga spår av odling. Genom reservatet går gamla vintervägar från Lerdal och Gärdebyn mot Hedsåsen. Det nordöstra hörnet består av våtmarker och intill dessa tät blandskog. Det verkar delvis uppgrävt sedan tidigare och en del av våtmarken vid utloppet är stensatt. Vi känner inte till anledning till detta. Hela delområdet samt anslutande marker i delområde 1 har tillhört Gärdebyn. Delområdet har till stor del varit skyddat som biotopskyddsområde sedan 2001. Kommunen har ägt delar i norr och inte gjort några åtgärder på senare tid. Två privata, smala skiften i söder avverkades 1996 och planterades sedan med tall.

Friluftsliv

Området är mycket välbesökt och genomkorsas av många stigar. På våren när vit-sipporna blommar och fågelsången är som intensivast är det många som besöker Dalen. Skolorna och mulleverksamheten förlägger utflykter dit. Det är också ett viktigt strövområde för närboende, året runt. Toppen på Hökolsberget är ett vandringsmål och ett naturligt rastställe och utsiktspunkt.

En stig genom området är märkt med vit markering och utgör en del av vandringsleden Tre Toppar. Ridled Siljan går genom området längs körvägen som korsar reservatet mellan delområdena. Viss ridning förekommer även längs stigarna och åstadkommer på blöta ställen stora markskador. Skidspåret Tolvåsspåret går genom området mellan de båda delområdena.

I den centrala delen av Dalen finns bord och bänkar utsatta på båda sidor om bäcken. Spänger finns på en kortare sträcka längs stigen upp mot Hökolsberget. Enklare informationsskyltar, foldrar och stigmarkeringar finns sedan tidigare men ska bytas ut när reservatet bildas.

Plandel

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är både att gynna friluftslivet och att skydda naturvärdena i området.

Naturreservatet ska utgöra en lugn och rofylld plats. Det ska vara lätt framkomligt längs stigar och finnas rastplatser på attraktiva ställen längs stigarna. Naturen ska vara varierad med lövskog, barrskog, öppna ytor och utsiktsplatser. Reservatet ska huvudsakligen vara till för besökare som kommer till fots, såväl enskilda besökare som grupper. Särskild hänsyn ska tas till barnens behov.

Delområde 1 består huvudsakligen av lövskog och ska bibehållas som lövskog. För att den inte ska övergå till granskog krävs att uppväxande gran tas bort. Närmast bymiljön ska reservatet skötas både med hänsyn till natur- och friluftslivsvärdena samt med hänsyn till närmaste bebyggelse och angränsande åkerbruk. En successiv övergång till granskogen på Hökolsberget ska eftersträvas.

Lövskogen ska vara varierad. Med det menar vi att träd- och buskskiktet ska vara artrikt, det ska finnas god tillgång på grova lövträd, hålträd samt grov död ved. Det ska finnas en variation av solbelysta och skuggiga partier. De ännu öppna ytorna bör fortsätta att hållas öppna, och även utökas till gamla åkergränser, för att få variation i området för besökaren och för naturvärdena. I den nedre delen av Dalen bör området vara mer öppet än längre upp i lövskogen och en riktad skötsel för att uppnå detta krävs. Denna del kan iordningställas som hagmark om det inte strider mot friluftslivsvärdena och om tillgången på lämpliga betesdjur kan säkras.

Delområde 2 består av en äldre naturskog där gran dominerar. Målet är att denna får utvecklas fritt och utgöra ett bra exempel på en grandominerad barnnaturskog. Hyggen och ungskog får skötas för att påskynda utvecklingen till naturskog.

Delområde 1: Lövskog

Mål

Varierad lövskog med god tillgång på äldre träd och död ved samt en blandning av solbelysta och skuggiga partier. Området runt Dalen ska skötas särskilt med tanke på att underlätta för friluftslivet och den nedre delen av Dalen ska vara mer öppen än lövskogen längre upp i slutningen.

Åtgärder

I samband med iordningställandet bör uppväxande gran avverkas. Äldre granar bör sparas. Om det är möjligt utan markskador ska granen transporteras bort. Mindre mängder avverkad gran kan lämnas kvar. Efter denna avverkning ska återkommande röjningar göras av uppkommande, mindre granar som kan lämnas kvar.

De planterade tallarna i området mellan lövskogen och granskogen ska avverkas, om möjligt i etapper för att förhindra stora slyuppslag och därmed en negativ upplevelse för besökaren. Naturligt uppväxta träd sparas. Målet i denna del är en successiv övergång mellan lövskog och granskog.

Öppna ytor i lövskogen, i första hand de som markerats på skötselplankartan, hålls öppna. Några av de öppna ytorna bör utökas till gamla odlingsgränser. Plöjning av åkrar kan bli aktuellt om det går att förena med friluftslivets behov och inte skadar naturvärdena.

För att få en mer öppen karaktär och bättre sikt i nedre delen av Dalen ska riktade avverknings- och röjningsinsatser göras. I samband med iordningställandet av reservatet ska rasttrade ytor på skötselplankartan gallras. Den östra delen av rasttrade ytor består huvudsakligen av tät björkskog med smala höga träd och undervegetation av rönn. Den västra delen består av ett lövbestånd med mycket asp. I båda dessa områden tas yngre träd bort i syfte att kvarvarande träd ska kunna utvecklas bättre och för att undvika självgallring vilket skulle ge en stor mängd ”hängande” yngre träd. Befintlig klen död ved som hänger och påtagligt hindrar framkomlighet och sikt bör tas bort i nedre delen av Dalen.

Slyröjning ska ske i samband med gallringen och sedan efter behov, cirka vartannat år. Denna röjning görs för bättre sikt i området vilket är särskilt viktigt i den centrala delen där det finns bord och bänkar. Vid slyröjningen ska buskage sparas på valda platser för fågellivet. Urglesning ska ske längs åkerkanter för att underlätta brukandet av angränsande åkrar.

Norr om Lissåkersvägen där reservatet börjar finns ett område med ung, uppväxande lövskog. Denna får skötas intill vägen för att undvika att det blir en hög tät lövskogsvägg som hindrar utsikten.

Säkerhetsanordningar ska ses över vid de äldre vattentagen.

Delområde 2: Barrskog

Mål

Grandominerad barrnaturskog.

Åtgärder

Fri utveckling i den äldre naturskogen.

Riktade åtgärder kan krävas i yngre skog för att få skogen att snabbare utvecklas mot en varierad naturskog, t ex bör den tallplanterade ungskogen i söder gallras på tall för att hindra att den blir helt talldominerad.

Anordningar för friluftslivet

Mål

Besökare ska hitta till området med vägvisare.

Besökare ska hitta i området med hjälp av kartor, stigmarkeringar och vägvisare.

Stigarna ska vara lätt framkomliga.

Besökare ska få information genom skyltar och foldrar.

Det ska finnas rastplatser på attraktiva ställen.

Åtgärder

Tillgänglighet-vägar och parkeringsplatser

Reservatet kan nås av gående från flera håll genom de stigar som går in i området.

För bilburna är det lämpligt att iordningställa tre mindre parkeringsplatser för cirka 5 bilar vardera. Planerade lägen är där Wallenkampfvägen slutar och körvägen börjar, vid Werkmästergatan i korsningen med vägen mot Björstugan samt i nedre delen av Dalen i anslutning till Storåkersvägen eller Dyrsmesgatan. Behovet av större parkeringsplatser och bussparkering bedöms inte så stort. Det är också svårt att ordna i den småskaliga bymiljön och är för närvarande inte prioriterat.

Vägvisare till reservatet sätts upp i lämpliga vägkorsningar. Vid stigmorsningar i reservatet sätts vägvisare upp.

Stigar

Större stigar i reservatet markeras med färg på träd och stolpar och hålls framkomliga. Stigen vid Smigärdet ska kantas av träd och buskar för att få en gräns mot bebyggelsen. När lägre träd och buskar vuxit upp kan de höga avverkas. Sly röjs bort längs stigen.

Spänger behöver anläggas på våtare partier för att förhindra markslitage. För närvarande gäller det vissa sträckor i granskogen upp till Hökolsberget samt ett par sträckor i lövskogen där stigarna blivit bäckar på grund av hårt slitage på fuktig mark.

Information

Informationstavlor bör sättas upp på cirka fem olika platser enligt skötselplan-kartan. Mindre skyltar om olika naturvärden i området kan med fördel tas fram i ett samarbetsprojekt med skolan.

Rastplatser

Bord och bänkar finns på två ställen vid Dalen. En enkel bänk bör ställas upp vid utsiktsplatsen ovanför Täpphagen. Rastplatserna finns markerade på skötselplan-kartan.

Eldplats

En eldplats ställs i ordning på Hökolsbergets topp. Besökare informeras om att ta med egen ved.

Raststuga/lada

Stugan i östra delen av lövskogen underhålls och hålls öppen för allmänheten. Strax utanför reservatsgränsen vid Smigärdet finns en kommunägd lada som med fördel kan användas för reservatets behov.

Leder

Ridning och cykling får enligt reservatsföreskrifterna endast ske på därför marke-rade leder i reservatet. Ridled Siljan passerar reservatet på körvägen mellan delom-rådena. Denna körväg samt den del av körvägen som går genom reservatet i östra delen är lämpliga som ridleder då de bedöms tåla slitaget. I övrigt bör utpekandet av ridleder vara restriktivt eftersom marken är känslig för slitage. Ridleder bör inte sammanfalla med stigar för gående. En separat ridled bör markeras från Dyrsmeds-gatan längs åkerkanten upp till körvägen för att möjliggöra för ridande i Lerdal att ta sig upp till Ridled Siljan. Skyltar sätts upp om ridning förbjuden där stigar för gående går in i reservatet och skyltar med ridning påbjuden sätts upp där ridleder går in i reservatet. Om det uppkommer behov sätts motsvarande skyltar om cykling upp.

Skidspåret Tolvåsspåret och Ridled Siljan passerar reservatet. Reservatsförvaltaren svarar inte för underhåll av dessa leder.

Övrigt

Bränder

Uppkomna bränder ska släckas.

Dokumentation och uppföljning

En översyn av området ska ske årligen. Alla skötselåtgärder ska dokumenteras. En uppföljning av målen ska göras vart femte år som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Särskilt viktigt är att referensgruppen deltar i utvärderingen av skötseln av nedre delen av Dalen.

Sammanfattning av skötselåtgärder

<u>Iordningställande</u>	<u>Tid</u>	<u>Kostnad ca kr</u>
Gränsmarkering	2010	8 000
Stigmarkering	2010	3 000
Rastplats/eldplats	2010	6 000
P-platser 3 st	2010	30 000
Vägvisare	2010	8 000
Avverkning av gran och tall	2010-2011	100 000
Röjning (åkerkanter, öppna ytor mm)	2010-2011	30 000
Spänger ca 50 meter	2010	20 000
<u>Infomtr</u>	<u>2010</u>	<u>55 000</u>
Summa		260 000

Iordningställandet ingår i ett Lokalt Naturvårdsprojekt och kostnaderna kommer enligt planeringen att täckas av statliga bidrag och egen arbetstid.

<u>Löpande driftskostnader</u>	<u>Intervall</u>	<u>Kostnad ca kr/år</u>
Underhåll (röjning, p-platser mm)	årligen	10 000
Röjning smågran	vart 5:e år	4 000
<u>Underhåll anläggningar</u>	<u>vart 10:e år</u>	<u>6 000</u>
Summa		20 000